

מגילת השואה

כנסת הרבנים
The Rabbinical
Assembly

מכון שכטר למדעי היהדות
Schechter Institute
of Jewish Studies

ירושלים
תשע"ד

©

תשס"ה - 2005

כל הזכויות שמורות

The Rabbinical Assembly

הדפסה שנייה: תשע"ד - 2014

הפצה:

מכון שכטר למדעי היהדות

ת"ד 16080, ירושלים 91160

טלפון: 074-780-0600

פקס: 02-679-0840

דואר אלקטרוני: books@schechter.ac.il

אתר אינטרנט: www.schechter.ac.il

נדפס בישראל

מסת"ב 965-7105-29-3

סידור ועימוד: לשון לימודים בע"מ, ירושלים

מהדורה זו של מגילת השואה
מוקדשת לעילוי נשמת
הרב מוניק זיסקינד גולדברג ז"ל
רבה, חוקרת, מענטש

חברי הוועדות

ועדת המגילה

הרב פרופ' דוד גולינקין, יו"ר
הרב פרופ' ראובן המר
הרב יוסף הרלו
פרופ' דליה עופר
ד"ר ג'ורג' סברן
הרב ד"ר פסח שינדלר
פרופ' אביגדור שנאן

הוועדה הליטורגית

הרב בן ציון שיים, יו"ר
הרב ד"ר יוחנן הופמן
הרב ד"ר אברם רייזנר
מר לרי רוזנברג
הרב יואל מאירס

ועדת מגילת השואה

מר אלכס אייזן, יו"ר
הרב בן ציון שיים

עורכים

הרב פרופ' דוד גולינקין
הרב בן ציון שיים

עורך המהדורה העברית

הרב פרופ' דוד גולינקין

ניקוד וטעמים

גברת טובה שטראוס

תוכן העניינים

מבואות

9	הרב פרופ' ראובן המר
13	הרב פרופ' דוד גולינקין
20	הרב בן ציון שיים
23	מבוא למהדורה העברית
25	סדר תפילה לערב יום השואה
29	מגילת השואה מאת פרופ' אביגדור שנאן
45	שירים
47	קדיש יתום
52	התקוה

הוצאתה לאור של "מגילת השואה" היא ציון דרך בהשתרשות יום השואה כיום מקודש בלוח השנה היהודי, התופס את המקום הראוי לו כיום אָבֵל וכמקרא קודש. כבר בסוף שנות השישים קראתי לעמיתי בכנסת הרבנים להתחיל במלאכה הדרושה להכשרתו של התאריך הזה ליום שיישמר באופנים מתאימים על ידי כל בית כנסת ועל ידי כל יהודי. תחושתי אז כעתה, היתה שאם לא נשכיל לחבר קטעי תפילה ליום השואה אשר יאמרו בכ"ז בניסן מדי שנה בשנה, יום השואה לא ייזכר לאחר שילכו לעולמם האנשים אשר חזו מבשרם את אימי השואה.

בשנות השמונים היתה כנסת הרבנים בישראל חלוצת המאמץ לגבש "סדר תפילות ליום השואה", אשר שולב אחר כך בסידור "ואני תפילתי". המהדורה החדשה של סידור "שים שלום" של כנסת הרבנים בארה"ב כוללת גירסא מתוקנת של סדר תפילות זה. "מגילת השואה" משלימה את המאמץ הזה בַּסְפָּקָה טקסט עברי, אשר ייקרא ביום השואה מדי שנה בשנה, טקסט קצר ורב עצמה, שיכול וחייב להתקבל כחלק מהזכרון הקולקטיבי של עם ישראל. קריאת המגילה שנה אחר שנה, מדור לדור, תהיה הבסיס הליטורגי לזכר המעשים האיומים אשר אסור שישתכחו לעולם. כמובן, פרקים קצרים אלה אינם מסוגלים ולא נועדו לספר את הסיפור במלוא היקפו, אך הם עשויים לדרבן ללמוד יותר ויותר. ליום השואה יש עתה מגילה משלו. טקסט מרכזי אחד, המשותף ליהודים באשר הם, יסייע לאחד אותנו ולאפשר את הנצחת הסיפור. מגילה

זו תסייע לנו לקיים את הציווי החדש של החיים היהודיים: כל אחד מאיתנו חייב לראות את עצמו כאילו חזה מבשרו את השואה. הדגש כאן הוא על המונח "כאילו", מכיוון שאדם אשר לא היה שם, אינו מסוגל להבין איך באמת היה, למרות שאנו מסוגלים להזדהות עם קרבנות השואה וסבלם.

כאדם שגדל בארה"ב והיה במציאות המרוחקת ביותר מן השואה, יש מן הפרדוקס בעובדה שתמיד הרגשתי מחוייב לערוך השוואה בין חיי ובין חיי אלו שהיו באירופה, ובכך להזדהות איתם. נולדתי בשנה שהיטלר עלה לשלטון. כשהייתי ילד צעיר התחילו רדיפות היהודים בגרמניה ונחקקו חוקים נגד בני עמי. "ליל הבדולח" אירע כשהתחלתי את לימודי בבית הספר. אני למדתי בארה"ב עם ילדים בני דתות וגזעים שונים, בשעה שנאסר על ילדי היהודים בגרמניה ללמוד בבתי ספר ממלכתיים וכשהוקמו מחנות הריכוז הראשונים. טרם הגיעי למצוות נכלאו יהודים בגיטאות באירופה וילדים צעירים ממני נאלצו לנבור בערמות אשפה למצוא פירורי מזון, ויהודים נחנקו למוות בתאי גזים או נורו על שפת בורות ענק ברחבי מזרח אירופה. כשהגעתי למצוות הכל הסתיים – אנשים, נשים וטף הושמדו במספרים שהאנושות לא ידעה כדוגמתם. שום דבר לא הפריד ביני ובין גורל הנספים בשואה חוץ מהחלטתם הגורלית של סבי וסבתי לעזוב את אירופה ולהגר לארה"ב בתחילת המאה העשרים. כל אחד מאיתנו היה קרבן בכוח של השואה; לעולם אין לשכוח זאת.

השואה מעוררת בקרבנו רגשות שקשה לנו לשאתם ומעלה שאלות שאין לנו תשובות עליהן. השואה תובעת מענה, אך קשה לדעת כיצד לענות. אנו רוצים להבין, אך אין שום אפשרות להבין. השואה מעמידה במבחן את אמונתנו באלהים, בדת ובראש ובראשונה – את אמונתנו במין האנושי. לפני 1,500 שנה התחבטו חז"ל בשאלה מדוע נתאפשר לקין להרוג את הבל אחיו? במדרש נועז על הפסוק "קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה" (בראשית ד':י') מציע רבי שמעון בר יוחאי את המשל הזה:

לשני אתליטים שהיו עומדין ומתגוששין לפני המלך, אילו רצה המלך פירשן [= הפריד ביניהם]. לא רצה לפרשן [= להפרידם] חזק אחד על חברו והרגו, והיה צווח ואומר: "יבעי דיני קדם מלכא" [= יבוקש דיני לפני המלך], כך "קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה"! (בראשית רבה כ"ב:ד', מהד' תיאודור-אלבק, עמ' 216)

קולות ששה מיליונים יהודים צועקים אל האלוהים ומשוועים לצדק, אך אין לנו תשובה כי אם קול דממה דקה. אל לנו לומר או ללמד שהשואה היתה רצון האלוהים או עונש שהאלוהים הטיל עלינו, ואפילו לא שהשואה היתה מצדקת מכיוון שמדינת ישראל הוקמה זמן קצר אחריה. יתכן שאין לנו תשובה לסתרי השואה, אך יש תשובות שאותן אנו חייבים לדחות מכל וכל, על מנת למנוע חילול כבוד עם ישראל וחילול שם שמים. תשובות אלו עומדות בניגוד גמור למסורת היהודית שהאלוהים הוא אל רחום ואוהב צדק. כפי שהעיר אברהם יהושע השל: "ההיסטוריה היא הזירה שמתנגדים בה לרצון האלהים".

ההיסטוריה היא המקום שהאלוהים מצווה את בני האדם לכבד ואף לאהוב בני אדם אחרים, אך קיין רוצח את הבל. רצח כזה הוא בניגוד גמור לרצון המפורש של האל, אך הוא תואם את העובדה שלכולנו יש בחירה חופשית.

בעניין שעבוד בני ישראל במצרים דרשו חז"ל "וכן אתה מוצא כל זמן שישראל משועבדין, כביכול, שכינה משועבדת עמהם". הקב"ה נגאל רק כאשר עם ישראל נגאל (מכילתא, מסכת דפסחא, פרשה י"ד, מהד' הורוביץ-רביץ, עמ' 51). בדומה לכך רשאים אנו לומר שכאשר עם ישראל נשלח למחנות ריכוז ותאי גזים, הקב"ה היה עימם. האלוהים מזדהה עם גורלו של הנרדף ולא עם הרודפים. יתכן שאין לנו תשובות לשאלות, אך אנו יכולים לספר את הסיפור.

בהוצאתה לאור של מגילת השואה אנו נותנים ביטוי לעומק האבל על אחינו ואחיותינו אשר נספו בשואה האיומה. אנו מתחייבים לשמור את זכרם לעולמים ולשמור מכל משמר על "עם ישראל חי". אנו נמשיך לחיות ולהכריז על גדולתו של עם ישראל ואורח חייו.

הרב ראובן המר
נשיא כנסת הרבנים העולמית
ירושלים, ליל הבדולח תשס"ג

ה עם היהודי הוא עם עולם בעל זכרון היסטורי בן אלפי שנים. יתר על כן, הוא תמיד הצליח להנציח אירועים היסטוריים מרכזיים בעזרת פולחנים דתיים.

כשדוד בן-גוריון הופיע בפני ועדת האו"ם בעניין חלוקת ארץ ישראל בקיץ 1947 הוא אמר מילים אלה:

לפני כשלוש מאות שנה הפליגה לעולם החדש אניה ושמה "מייפלואאר". היה זה מאורע גדול בתולדות אנגליה ואמריקה. אבל תאב אני לדעת, אם יש אנגלי אחד, היודע בדיוק אימתי הפליגה אניה זאת. וכמה אמריקאים יודעים... כמה אנשים היו באותה אניה? ומה היה טיבו של הלחם שאכלו בצאתם?

והנה, לפני יותר משלושת אלפים ושלוש מאות שנה, לפני הפלגת ה"מייפלואאר", יצאו היהודים ממצרים. וכל יהודי בעולם — ואף באמריקה וברוסיה הסובייטית — יודע בדיוק באיזה יום יצאו: בחמישה-עשר בניסן. וכולם יודעים בדיוק איזה לחם אכלו היהודים: מצות. ועד היום הזה אוכלים יהודים בכל העולם כולו מצה זו בחמישה-עשר בניסן — באמריקה, ברוסיה ובארצות אחרות — ומספרים ביציאת מצרים והם [פותחים] בשני מאמרים: השתא עבדי, לשנה הבאה בני-חורין, השתא הכא, לשנה הבאה בירושלים, בציון, בארץ ישראל. כך טיבם של יהודים (דוד בן-גוריון, מתוך נאומו לפני ועדת החקירה, ספר המועדים, כרך ב': פסח, תל אביב, תשל"ג, עמ' 256).

כלומר, דוד בן-גוריון הדגיש שבחג הפסח אנו זוכרים את יציאת מצרים באמצעות מעשה דתי — סדר ליל פסח —

כדי לזכור ולהחיות את יציאת מצרים פעם בשנה. כתוצאה מכך, כל יהודי בעולם בקי בפרשה הזאת בתולדות עמנו. הוא הדין לגבי חורבן בית המקדש. למדנו במסכת בבא בתרא דף ס' ע"ב:

כך אמרו חכמים: סד אדם את ביתו בסיד ומשייר בו דבר מועט... עושה אדם כל צרכי סעודה ומשייר דבר מועט... עושה אשה כל תכשיטיה ומשיירת דבר מועט... שנאמר "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני, תדבק לשוני לחכי אם לא אזכריכי אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי" (תהלים קל"ז: ה'-ו')... מאי "על ראש שמחתי"? אמר רב יצחק: זה אפר מקלה שבראש חתנים...

וכן נפסק להלכה ברמב"ם ובשולחן ערוך, וכן נהגו למעשה בהרבה מקהילות הגולה.

כמו כן, החל מהמאה הארבע-עשרה אנו שוברים כוס מתחת לחופה כדי להעלות את חורבן ירושלים על ראש שמחתנו (כל בו, הלכות תענית, כ"ה ע"ד, ומנהגים דבי מהר"ם מרוטנברג, עמ' 82).

כלומר, זכרנו את הנצחון של יציאת מצרים באמצעות המעשה הדתי; ואת הכשלון של חורבן בית המקדש באמצעות המעשה הדתי.

אכן, אסונות שפקדו את עמנו, נזכרו בשלוש דרכים עיקריות:

ראשית כל, קבענו תעניות ציבור. מלבד תשעה באב ושאר הצומות הקשורים לחורבן בית המקדש המתוארים בספר

זכריה ובמסכת תענית, קבענו גם תעניות ציבור כדי לציין אסונות אחרים. והרי שלוש דוגמאות:

בכ"ג בשבט, 18 בינואר 749, נתחוללה בארץ ישראל רעידת אדמה נוראה, שהרסה עד היסוד ערים רבות והרגה אלפי יהודים וערבים. בקטע גניזה של סידור ארץ ישראל מופיעה הפיסקה הבאה:

ובכ"ג בשבט צום לארץ ישראל יקראוהו צום הרעש, משום שארץ ישראל רעשה ונפלו ממנה הרבה ערים. ומתו תחת החרבות חכמים וחסידים וצדיקים וסופרים ותלמידים ויונקים ועוללים ובחורים וחתנים וכלות ואנשים ונשים לאין שיעור ואין מספר ברוך דיין האמת (תרביץ כ"ט [תש"ך], עמ' 340).

בכ' בסיוון תתקל"א (26 במאי 1171), הועלו על המוקד שלושים ושניים יהודים בעיר בלוייש (Blois) שבצרפת, בגלל עלילת דם, הראשונה ביבשת אירופה. רבי אפרים בן יעקב מבין (1132-1200 בקירוב) מתאר את המאורע הטרגי הזה בכרוניקה שלו "ספר זכירה". הוא מסיים את עדותו בפיסקה הבאה:

הרביעי בשבת, עשרים בסיון ד"א [=ד' אלפים] ותתקל"א, קיבלוהו כל קהילות צרפת ואיי הים ורינוס ליום ספד ותענית מרצון נפשם ובמצוות הגאון רבינו יעקב בן הרב ר' מאיר [=רבינו תם] אשר כתב אליהם ספרים והודיעם, כי ראוי הוא לקבעו צום לכל בני עמנו, וגדול יהיה הצום הזה, מצום גדליה בן אחיקם, "כי יום כפורים הוא" (ויקרא כ"ג:כ"ח). זה לשון רבינו אשר כתב, וכן נכון וכן קיבלו היהודים (א"מ הברמן), ספר גזרות אשכנז וצרפת, ירושלים, תש"ו, עמ' קכ"ו).

בדיוק 477 שנים אחרי עלילת הדם בבלוייש החל בפולין אסון יהודי חמור בהרבה. בכ' בסיוון שנת ת"ח (10 ביוני 1648) הרסו בוגדן חמלניצקי והקוזקים הפורעים שלו את הקהילה היהודית המשגשגת בנמירוב שבפולין. במהלך ששת החודשים שלאחר מכן המשיכו כנופיות הפורעים האלה לענות ולרצוח 50,000 יהודים חפים מפשע ולהשמיד מספר גדול של קהילות יהודיות.

רבי נתן נטע מהנובר (נפטר בשנת 1683), שהיה עד ראייה לרבים מן המאורעות האלה, השאיר לנו את התיאור המדויק ביותר של "גזירות ת"ח ות"ט". ספרו, המכונה "יין מצולה" (ראה תהלים ס"ט:ג), נכתב בזסלב שבפולין ביולי 1648 ופורסם בוונציה חמש שנים לאחר מכן. רבי נתן מספר לנו שבשנת 1650 תיקנו "גאוני ארץ דארבע ארצות"

תענית ציבור לכל מדינת פולין ביום עשרים בחודש סיון לדורות, בו ביום שנעשו הריגות נמרוב כידוע לכל, שהיתה קהילה ראשונה שמסרו עצמם להריגה על קדושת השם. זכותם תעמוד לנו והשם ינקום דמם (יין מצולה, מהד' היילפרין, תל אביב, תשכ"ו, עמ' 78).

אכן, זאת הסיבה שקבוצה של מורים ותלמידים במכון שכטר מקיימת תענית ציבור כל שנה ביום השואה.

שנית, קבענו תקופות של אבלות בלוח השנה העברי, כגון "בין המצרים" (בין שבעה עשר בתמוז ותשעה באב), ותקופת הספירה שבין פסח לשבועות.

שלישית, חיברנו מגילות וקינונות. לדוגמא, מגילת איכה הנציחה את חורבן בית ראשון; הרעש הגדול בשנת 749 הונצח בסידרה של פיוטים; עלילת הדם בבלוייש בשנת

1171 הונצחה בפיוטים ובכרוניקות. הפוסק הידוע הרב שבתי הכהן, הש"ך (1621-1662), חיבר מגילה בשם "מגילת עֶפֶה" (ראה זכריה ה': א'-ב') וכן קינות על גזרות ת"ח ות"ט והן נדפסו באמשטרדם בשנת 1651. אותן קינות ואחרות נדפסו פעמים רבות ונאמרו במזרח אירופה בכ' סיון במשך שלוש מאות שנה עד השואה.

אכן, כמה מחברים הציעו לכתוב מגילה על מנת להנציח את השואה. בנימין ווסט כתב בשנת 1970: "אנו זקוקים ל'איכה' של השואה, משהו קצר וחזק שיעשה רושם על מאמינים ולא-מאמינים כאחד" (Yad Vashem News 2, p. 7, 1970).

בשנת תשמ"א, פירסם הרב מאיר אמסעל, רב חרדי וניצול שואה, מאמר ב"המאור" (ל"ג, סיוון-תמוז תשמ"א, עמ' 17) שבו טען:

לכן עכשו שהיא ל"ו שנה אחר האסון הנורא היו צריכים להתאסף ראשי העם, האדמו"רים והרבנים ביחד עם גדולי ראשי ישיבות, לטכס עצה ולקבוע יום תענית ויום אבל, לקונן ולספוד על החורבן הגדול שקרה לעם ישראל ולתקן מגילה כמו מגילת איכה, שתהיה נקראת ביום זה ולמסור זאת לדור דורות עד שיבוא משיח צדקנו וינקום דם אחינו השפוף.*

"מגילת השואה" ממלאת את הצורך המתואר על ידי הרב אמסעל. אבל נשאלת השאלה: למה לחבר מגילה על השואה דווקא עכשו? שלוש תשובות בדבר:

* כל הנ"ל מבוסס על מאמרי בעת לעשות ג' (קיץ תשנ"א), עמ' 54-37.

ראשית כל, הניצולים נעלמים ואיתם העדות החיה. הרב פסח שינדלר, שהיה חבר בוועדה שלנו, הוא ניצול שואה. פרופ' אביגדור שנאן – מחבר המגילה – הוא בן ואחיין של ניצולי שואה. ד"ר ג'ורג' סברן הוא חתן של ניצולי שואה. אני אחיין של ניצולי שואה. אבל בעוד דור אחד, כבר לא יישארו ניצולים ובני ניצולים להעיד על מה שקרה. עלינו לקבוע את דפוסי ההנצחה כשעדיין יש קשר חי לניצולים.

שנית, כאמור לעיל, אירוע היסטורי נזכר ביהדות רק אם הוא מעוגן בפולחן דתי. הדלקת שש משואות ברחבת "יד ושם" על ידי ניצולים היא פולחן משמעותי, אבל האם היא תחזיק מעמד כשאין עוד ניצולים בחיים?

ברור שבמדינת ישראל, יום השואה הוא אכן יום זכרון לאומי, ואזרחי המדינה מתייחסים ליום השואה במלוא הרצינות. הכל, מילדי בית הספר ועד שדרני הרדיו והטלוויזיה, מדברים על השואה, ורבים נוסעים במיוחד ל"יד ושם" ולמוזיאונים אחרים. אבל כמעט כל המנהגים האלה נושאים אופי חילוני או לאומי. יום השואה בישראל חסר כל מימד דתי. אין עושים שום ניסיון רציני להתמודד עם השאלות הדתיות והתיאולוגיות שהשואה מעלה. יתר על כן, אין מקיימים שום טקסים דתיים מיוחדים ואין שום תוספת לתפילות היום. כלומר, מבחינה דתית וליטורגית, יום השואה בישראל הוא יום של "עסקים כרגיל".

המצב בגולה גרוע אף יותר. יהודים רבים בגולה לא שמעו מעולם על יום השואה, ואפילו יהודים בעלי מחויבות אינם נוהגים בו אחרת מאשר בכל יום אחר.

שלישית, אנו עדים בימינו לתופעה הולכת וגוברת של מכחישי השואה ושל מסלפי השואה. ולפיכך מוטלת עלינו המשימה הקשה לחנך את ילדינו ואת העולם כולו על השואה, אירוע שלא היה כדוגמתו בכל תולדות האנושות. אנו מקווים שמגילה זאת תתקבל על ידי כלל ישראל כדרך דתית משמעותית להנציח את זכר השואה לדורי דורות, כשם שהצלחנו להנציח את יציאת מצרים מצד אחד ואת חורבן בית המקדש מצד שני. ואם נצליח, יקויים בנו הפתגם המיוחס לבעש"ט: "הגולה נמשכה מהשכחה, ובזכירה סוד הגאולה".

הרב דוד גולינקין
נשיא מכון שכטר למדעי היהדות
ירושלים, ליל הבדולח תשס"ג

א יבוד זכרון הוא דבר מפחיד לכל אדם ובכל עת, אך ליהודים, במיוחד ליהודים של זמננו, איבוד זכרון הוא דבר מפחיד עוד יותר. יש לנו הרבה מה לזכור, ובכלל זה גם זכרונות שהעולם היה מעדיף לשכוח. אנו חוששים לנוכח העובדה שבכל שנה יש פחות ניצולי שואה שיזכירו לנו ולעולם מה קרה, ומה בני אדם מסוגלים לעולל זה לזה. אנו חרדים למיליוני שמות שיימחו מזכרון העולם אילולי המאמץ המודע שלנו להבטיח שהם ייזכרו ויתכבדו עד סוף כל הדורות.

אנו יודעים שהזכרונות של הדור הקודם המועברים לדור הבא, במקרה הטוב, לקויים בחסר. אין הם אלא הד של המאורעות, הזמנים, הרגשות והתנאים. דווקא מסיבה זו עלינו לעשות מאמץ מיוחד להקשיב כמיטב יכולתנו לעדים למאורעות שקדמו לנו, מכיוון שבדור הבא אנו נידרש להיות "עד מפי עד". העדות שלנו — במרחק דור אחד או שניים מהמאורעות עצמם — תסייע לקבוע את העתיד היהודי.

לוח השנה היהודי סייע לגבש את תהליך הזכרון לאורך ההיסטוריה הארוכה שלנו. חג הסוכות מזכיר לנו את שנות נדודינו במדבר לאחר יציאת מצרים שאנו זוכרים באמצעות חג הפסח. חג השבועות מזכיר לנו מתן תורה בהר סיני. חג החנוכה מזכיר לנו את נצחון המקבים על המתיוונים והאימפריה הסורית-היוונית, וחג הפורים את הצלת עמנו

ממזימה מרושעת בפרס העתיקה. ימי צום בלוח השנה מזכירים לנו שלבים שונים בחורבן בית ראשון ובית שני.

ברם, זכרון השואה הוא אתגר קשה במישור הדתי. מכיוון שאנו קרובים כל כך יחסית למה שאירע, אנו רחוקים מאד מתמימות דעים לאומית בשאלה כיצד להכניס את זכר ששת המיליונים להקשר דתי.

לפני כמה שנים העלה מר אלכס אייזן — מנכבי הקהילה היהודית בטורונטו, חבר פעיל בקהילתי, וניצול שואה — את הרעיון לחבר מגילה שתיקרא ביום השואה בדיוק כמו שקוראים את מגילת איכה בתשעה באב ומגילת אסתר בפורים. הוא חש, בצדק, בצורך בגישה עקיבה ליום השואה, ושמגילה שתיקרא בציבור ביום השואה תיתן ליום מבנה מאחד, ותוביל לשמירתו על ידי יותר יהודים ויותר קהילות יהודיות בצורה רצינית ורוחנית.

זמן קצר לאחר מכן, הבאתי את הצעת מר אייזן לנשיא כנסת הרבנים דאז, הרב סימור אתרוג ז"ל, ויבדל"א לרב יואל מאירס, מנכ"ל כנסת הרבנים העולמית, ושניהם אימצו בחום את המפעל. נותר רק למצוא את מחבר המגילה והפתרון נודמן באורח מקרי. הרב דוד גולינקין, נשיא מכון שכטר למדעי היהדות בירושלים, מכהן שנים רבות כרב אורח בקהילתי, בית דוד - בני ישראל - בית עם, בימים הנוראים, והיה מתארח בביתו של מר אייזן. מר אייזן העלה את רעיונו לפני הרב גולינקין, שהסכים לרעיון בהתלהבות, וכתוצאה מכך הפך מכון שכטר בירושלים לשותף פעיל במפעל עם כנסת הרבנים. בהנחייתו של הרב גולינקין נכתבה המגילה בעברית המשובחת של פרופ'

אביגדור שנאן, ותורגמה לאנגלית בטוב טעם על ידי הרב יוסף הרלו. גברת טובה שטראוס הגיחה את הניקוד והוסיפה טעמי מקרא, ומר דני פינקל מ"לשון לימודים" סידר ועימד את החוברת והביאה לבית הדפוס.

מגילת השואה לא היתה יוצאת לאור אלמלא מאמציו הבלתי נלאים של מר אלכס אייזן לגיוס המשאבים הדרושים ונדיבותם של תורמים רבים מטורונטו.

זכר ששת המיליונים חייב להיכנס לבית הכנסת בצורה מסודרת ועקיבה. אנו מקווים שמגילת השואה תיקרא מדי שנה בבתי כנסת ובקהילות יהודיות ברחבי העולם.

מבעד לאספקלריית הזכרון, המידי והעתיק, אנו יכולים להתכונן יותר טוב לאתגר עתיד יהודי שופע חיים. מי יתן ונהיה ראויים להעביר זכרונות אלה לעולם המחר.

הרב בן ציון שיים
טורונטו, קנדה
ליל הבדולח תשס"ג

מבוא למהדורה העברית

מהדורה זו של מגילת השואה, על טהרת העברית, מבוססת על שתי המהדורות שיצאו לאור בנוסח עברי-אנגלי בשנים 2003-2004. מהדורה זו מופיעה בעזרת תרומה נדיבה של הרב דוד מאיר ובני משפחתו. אנו מודים להם על כך מקרב לב. גברת טובה שטראוס תיקנה טעויות שנפלו בניקוד ובטעמים של שתי המהדורות הראשונות והרב ד"ר גיל נתיב הכין תרגום ראשוני של המבואות של הרב המר ושל הרב שיים. תודתנו לשניהם על עזרתם האדיבה שלא על מנת לקבל פרס. התרגום של השיר "אונדזער שטעטל ברענט" לקוח מהספר "פרקי מקרא ליום הזכרון לשואה ולגבורה", ירושלים, תשל"ה, עמ' 30, והתרגום של השיר "זאג ניט קיין מאל" לקוח מהספר "מן המצר קראתי" בעריכת משה פרגר, ירושלים, תשי"ט, עמ' קפ"ט.

יהי רצון שמהדורה זו של מגילת השואה תתקבל בארץ כשם שהמהדורה הדר-לשונית נתקבלה בעשרות קהילות בצפון אמריקה, ועל ידי כך נקיים את הציווי של דורנו: "זָכוֹר, אֵל תִּשְׁכַּח".

הרב דוד גולינקין
מכון שכטר למדעי היהדות
ירושלים, יום השואה תשס"ה

סדר תפילה לערב יום השואה

מתפללים תפילת מנחה.

ארון התורה, ארון האמונה, עומד בודד שכול.

באנו לזכר את אלה שאין לשכחם.

באנו לדבר על דבר שאי אפשר לדבר,

אבל אין להשאירו בלתי נאמר.

באנו להזכיר לעצמנו את אשר נעשה

ואת אשר לא נעשה.

באנו לשאל את השאלות שאין להן מענה -

אבל אין להשאירן ללא שאלה.

יודעים אנו כיצד לזכר את אלה שהכרנו ואינם.

יודעים אנו להעלות זכרו של אדם אחד.

אבל כלנו אבלים, כלנו מעלים זכרם

של יש מאות רבוא - ולא רק של אחד בלבד

לא רק אלה שהכרנו,

אלא אלה שאיש אינו מכירם...

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל,
 שְׁמֹר שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל,
 וְאַל יֵאבֹד יִשְׂרָאֵל
 הָאוֹמְרִים: שְׁמַע יִשְׂרָאֵל.
 שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד,
 שְׁמֹר שְׂאֲרֵית עַם אֶחָד,
 וְאַל יֵאבֹד גּוֹי אֶחָד
 הַמְיַחֲדִים שְׁמֶךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד.
 שׁוֹמֵר גּוֹי קְדוֹשׁ,
 שְׁמֹר שְׂאֲרֵית עַם קְדוֹשׁ,
 וְאַל יֵאבֹד גּוֹי קְדוֹשׁ
 הַמְשַׁלְּשִׁים בְּשֵׁלֶשׁ קְדָשׁוֹת לְקְדוֹשׁ.

מְתַרְצָה בְּרַחֲמִים וּמְתַפִּיֵּס בְּתַחֲנוּנִים,
 הַתְרַצָּה וְהַתְפִּיֵּס לְדוֹר עֲנִי כִּי אֵין עוֹזֵר.
 יִשְׁבְּנוּ גַם בְּכִינוּ בְּזַכְרֵנוּ אֶת אַחֵינוּ
 שְׁנֹטְבָחוּ וְשְׁנֹשְׂרָפוּ וְשְׁנַחֲנְקוּ בִימֵי עֲנִינוּ.
 אָבִינוּ מְלַכְנוּ,
 חֲנֻנוּ וְעֲנֻנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים.
 עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד וְהוֹשִׁיעֵנוּ.

מתפללים תפילת מעריב.

כאן ניתן לקרוא את מגילת השואה. אפשר להדליק ששה נרות לפני קריאת המגילה או להדליק נר אחד לאחר כל פרק של המגילה. ניתן לשיר "אני מאמין" או לנגן את המנגינה בשעת הדלקת הנרות.

אָנִי מְאֲמִין

אָנִי מְאֲמִין

בְּאֱמוּנַת שְׁלֹמֶה

בְּבִיאַת הַמָּשִׁיחַ

אָנִי מְאֲמִין

וְאֵף עַל פִּי שְׂיִתְמַהֲמֶהּ

עִם כָּל זֶה אָנִי מְאֲמִין.

מַגִּלַּת הַשּׁוֹאָה

מאת אביגדור שנאן

וְבָה עֲשֵׂה פְרָקִים, וְאַלֶּה הֵם:

- א. רֵאשִׁית דְּבַר
- ב. מְלֵא כָּל הָאָרֶץ תְּהוּ וְבִהוּ
- ג. הַחֲשֹׁךְ הַפְּרוֹשׁ עַל הַכֹּל
- ד. אֵל מוֹל פְּנֵי הַתְּהוֹם
- ה. בַּת קוֹל מְרַחֶפֶת וְאוֹמֶרֶת
- ו. עוֹד יְהִי אוֹר

פרק א

ראשית דבר

1 אָמַר כּוֹתֵב דְּבַרֵי הַיָּמִים:
 2 אַרְכּוֹת הֵן תּוֹלְדוֹתַי שֶׁל עִם-עוֹלָם, אֲלֵפֵי שָׁנִים, וּבִהֵן
 שָׁנוֹת טוֹבָה וּשְׁנוֹת רָעָה, שָׁנִים שְׁלוֹוֹת וּשְׁנֵים אֵימּוֹת:
 3 בְּאַרְצוֹ וּבִנְכַר, בֵּין הָאֲמוֹת וּבְעַם חַפְּשֵׁי, זָכָה לַיָּמִים רַבִּים
 שֶׁל נַחַת, וּבְמַהֲלֵכֵן תָּרַם מְכוֹחוֹתַי לְאַחֵי בְּנֵי הָאָדָם,
 4 וְהֵעֲנִיק לָהֶם אֶת הָאֲמוּנָה בְּאֵל אֶחָד וְאֶת יוֹם הַשְּׁבִיט, אֶת
 סֵפֶר הַסְּפָרִים וְאֶת מוֹסַר הַנְּבִיאִים: אֵד בְּיָמַי אַחֲרַיִם,
 5 קָשִׁים וַחֲשׂוּכִים, נֶאֱנַק תַּחַת עֵלָם שֶׁל כּוֹבְשִׁים
 וּמְשַׁעֲבָדִים: נִפְשׁוּ עֲנַתָּה בְּמַלְחָמוֹת דָּת וּגְזֵרוֹת, שְׂרָפוֹת
 6 עַל הַמוֹקֵד, דְּחִיקָה לְגִטָּאוֹת, פּוֹגְרוֹמִים וְעַלִּילוֹת דָּם,
 גְּרוֹשִׁים וּגְלוֹת, הַשְּׁפָלָה וְלַעֲג: לֹא שָׁקַט הָעַם וְלֹא שָׁלוֹ,
 7 וּמִפְּלִצַת שְׁנֵאת יִשְׂרָאֵל פְּעָרָה שׁוֹב וְשׁוֹב אֶת פִּיהָ וְעַמְּדָה
 עָלָיו בְּכָל דוֹר וְדוֹר לְכַלּוֹתוֹ: וְעַם כָּל זֹאת חָרַק הָעַם אֶת
 שְׁנָיו, הִצְדִּיק עָלָיו אֶת הַדִּין, נָתַן גּוֹז לַמַּכִּים, וּפְעָמִים אַף
 פָּשַׁט אֶת צְוָאָרוֹ עַל גְּבֵי הַמְּזוֹבַח, נָדַד וּנְרַדֵּף וְתָר לוֹ
 מְקוֹם מְקַלֵּט עַד יַעֲבֵר זְעַם:

[מכאן ועד סוף הפרק יש לקרוא במנגינת "איכה".]

8 אַךְ מֵה־שָׂאֲרַע־לוֹ לְעַם יִשְׂרָאֵל בְּאִירוּפָּה הִנְאֻצִית, אֵין לוֹ
 שֵׁם וּמֵה־שְׁעֵלְתָּה לְבָנָיו וּלְבָנוֹתָיו אִי־אֶפְשֶׁר לָפֶה
 9 לְפָרְשׁוֹ: אֵין־סֶפֶר בְּנֵי־אָדָם הִגְלוּ מִבְּתֵיהֶם נִקְרְעוּ
 10 מִמִּשְׁפָּחוֹתֵיהֶם הִשְׁפְּלוּ עַד־עֶפֶר וְשִׁעְבְּדוּ עַד־מוֹת: שִׁשָּׁה
 מִלִּיּוֹן בְּרוּאִים בְּצֶלֶם נִחְנְקוּ נִשְׂרָפוּ אוֹ נֹרוּ נִקְבְּרוּ חַיִּים
 11 אוֹ־מֵתוּ בְּרַעַב בְּצָמָא וּבִקְרָ: הִפְעֵם פְּעָרָה הַמִּפְלָצֶת
 אֶת־פִּיהָ לְבָלִי חֹק בַּצֹּחַה מִקִּפְיָאָה דָם וּבִקְשָׁה לְעִקֵּר
 12 אֶת־הַכֹּל: בְּלֹא רַחֵם יֵצְאָה לְהַשְׁמִיד לְהַרְגֹּ וּלְאַבֵּד
 אֶת־הָעַם כָּלוּ מִן־הַבָּאִים בַּיָּמִים וְעַד לְעִבְרִים שְׂבַמְעִי
 13 אֲמַתֵּיהֶם: רַבּוֹת אֵין־סֶפֶר דְּהֵרוּ דְחוּסוֹת אֶל־הַמַּחְנוֹת
 וְעִשְׂן הָאֲרָבוֹת הַתִּמְרֵי אֶל־הָאֱלֹהִים אַךְ הַשָּׁמַיִם הֵיוּ
 14 נֶחֱשֶׁת וְהִרְקִיעַ בְּרוּזֹל: שִׁקְשׁוּק גִּלְגָּלִי הַקְרוּזוֹת הַתְּעַרְבֵי
 בְּנִבְיחוֹת הַכְּלָבִים וְאֶל־טְרִיקַת דְּלִתוֹת הַבְּרוּזֹל הַצְּטָרֵף
 15 רָעֵשׁ הַנְּעֵלִים הַמִּסְמְרוֹת: כְּתוּמַרְת עֲנֵק דוֹרְסָנִית
 הַחֲרִישׁוּ כָּל־אֱלֹהִים אֶת קוֹל הַדְּמָמָה הַדְּקָה אֲשֶׁר בָּקַע
 מִלְּבוֹת מַתִּי הַמַּעֲט חֲסִידֵי אֲמוֹת הָעוֹלָם אֲשֶׁר־נִגַּע בָּהֶם
 16 דִּבֶּר הָאֱלֹהִים: זְכָרָה לָהֶם | אֱלֹהִים זֹאת לְטוֹבָה:
 17 הֲרַבְּהָ כִּבְרָ רְאִיתִי וְהֲרַבְּהָ עוֹד אֲרֹאֶה אַךְ מֵה־שְׁנַגְלָה
 18 לְעֵינַי שֵׁם לֹא אוֹכַל לָשׁוּב וְלָרְאוֹת: כָּל־הַמְּלִים שְׁנַבְרָאוּ
 וְשִׁיבְרָאוּ בְּכָל־הַשָּׁפוֹת כְּלוֹן לֹא־יֵצְלִיחוּ לְתֹאֵר וְלוֹ מַעֲט
 19 מִמֵּה־שְׁנַגְלָה לְעֵינַי: וְאֵף זֹאת אֲדַע לֹא אוֹכַל לְשַׁכַּח
 וְלֹא־יִהְיֶה־בִּי הַפּוֹחַ לְהַבִּינִי:

פרק ב

מֵלֵא כָּל־הָאָרֶץ תִּהְיוּ וּבֵהוּ

- 1 מֵתוֹךְ יוֹמֵן מִסַּע אֶל עוֹלָם אַחֵר:
- 2 חֵבֵר הָיִיתִי בְּמִשְׁלַחַת הַקֶּטֶנָּה שֶׁל עֵתוֹנָאִים אֲשֶׁר
- 3 הִתְגַּנְּבָה אֶל הַגִּטוֹ כְּדֵי לְרְאוֹת מַה מֵתַרְחֵשׁ מֵאַחֲרָי
- 4 חוֹמוֹתָיו: שְׂמֵנָה שָׁעוֹת שֶׁהִיתִי שָׁם וּבִהֵן זָקַנְתִּי בְּעֶשֶׂר
- 5 שָׁנִים: בְּדַרְכֵנוּ עֲצַרְנוּ לְהִתְפַּלֵּל בְּכַנְסִיָּה, שֶׁהָרִי הָיָה זֶה
- 6 יוֹם רֵאשׁוֹן: כְּשֶׁנָּדַם אַחֲרוֹן עֲלִילֹי שֶׁל הָעוֹגֵב הָאֲנֹנִי
- 7 לְדַבְּרֵי הַפֶּמֶר: הוּא דָּבַר עַל יִסּוּרִים וְסָבַל, עַל אֲהָבָה
- 8 וְרַחֲמִים, חֻמְלָה וְחֶסֶד, וְשָׁלַח אֶתְנוּ לְדַרְכֵנוּ בְּבִרְכַת "יְהִי
- 9 הָאֱלֹהִים עִמָּכֶם": אִךְ כְּשֶׁחֲלַפְנוּ עַל פָּנָי בֵּיתֵנִי הַשְּׂמִירָה
- 10 אֲשֶׁר בַּחוּמָה הַמְּקִיפָה אֶת הַגִּטוֹ, נוֹתְרוּ עִמָּנוּ הַיִּסּוּרִים
- 11 וְהַסָּבַל, וְהֵם בְּלִבָּד:
- 12 עִם כְּנִיסַתְנוּ יֵצְאָה לְמוֹלְנוּ עֲגֻלָּה וְשִׁלְשָׁה אֲנָשִׁים מוֹשְׁכִים
- 13 דוֹחֲפִים אוֹתָהּ: גְּזִוִּית גְּרוֹמוֹת נֶעְרְמוּ עָלֶיהָ, רֵאשֵׁן
- 14 הַמְּטַלְטֵל בְּקֶצֶב מֵהַמּוֹרוֹת הַכְּבִישׁ פָּאֵלוּ נָד לָנוּ לְשִׁלוּם:
- 15 כֶּף נִפְגָּשְׁנוּ לְרֵאשׁוֹנָה עִם בֶּן בְּרִיתוֹ שֶׁל הַמּוֹת, עִם
- 16 הָרַעֵב: אִי אֶפְשֶׁר הָיָה שְׁלֵא לְחוּשׁ בּוֹ בְּכָל פְּנֵה, וְהוּא
- 17 שֶׁהֵנִיעַ בְּלֵא תְּכִלִּית נַחֲלִילִי אָדָם בְּרַחוּבוֹת, חֶסֶד אוֹנִים
- 18 וַיֹּאשׁוּ עַל פְּנִיָּהֶם: וּבְכָל אֲשֶׁר תִּבְּיט מִרְאוֹת פְּלִעוֹת:
- 19 גּוֹפַת מַת, פְּנִיָּה מְכֻסִּים בְּעֵתוֹן, וְגֹבֵר מְסִיר בַּחֲפְזָה אֶת
- 20 הַמַּעִיל אֲשֶׁר עָלֶיהָ וּמַחֲטֵט בְּכִיסִּיהָ בְּתַקְוָה; יִלְדָּה

ובְּחִיקָה אַחוּתָה הַתִּינַקְתְּ הַמִּיבֵבֶת בְּרַעְבוֹנָה בְּאֶפֶס
 כּוּחוֹת, סֶפֶק גּוֹסֶסֶת סֶפֶק יְשָׁנָה; יָשִׁישׁ עֵטוֹר תְּפִלִּין פּוֹשֵׁט
 יָד רְפוּיָה וּבְעֵינָיו הַשְּׁלָמָה עִם הַנּוֹרָא מְכַל; נֶעַר שְׁנִסָּה
 לְהַבְרִיחַ קְלָפוֹת שֶׁל תְּפוּחֵי אֲדָמָה אֶל הַגִּטּוֹ מִכְתָּר
 בְּקְבוּצָה צוֹהֶלֶת שֶׁל אֲנָשֵׁי מִשְׁמֵר, הַמְּלוּיִם בְּצַחוּק גַּם
 אֶת הַפְּשֻׁטָּתוֹ קִדְּם שְׂיָבָה עַד מוֹת:

14 13 קְבוּצָה שֶׁל צְעִירִים הַתְּגוֹדְדָה לְמוֹל לִוּחַ מוֹדְעוֹת: אַחַת
 15 מֵהֶן, כְּתוּבָה בִּיְדֵי־שׁ, מְשֻׁכָּה אֶת תְּשׁוּמַת לְבִי: הַסֵּפֶר
 לָנוּ שֶׁזוֹ הוֹדְעָה עַל קוֹנֵצְרֵט שְׁיַעֲרֵךְ בּוֹ בַּיּוֹם, מִקְהֵלָה
 16 קִטְנָה וּכְנָר בּוֹדֵד: מוֹדְעוֹת אַחֲרוֹת סִפְרוּ עַל שְׁעוּרֵי תוֹרָה
 17 וְהִרְצָאוֹת בְּעֵינָיו דְּיוֹמָא: הָאֵם הִיָּה בְּכוּחֶם שֶׁל אֱלֹהֵי
 לְהַשְׁתִּיק, וְלוֹ לְרַגֵּעַ, אֶת הָרַעֲב הַמְּנַסֵּר אוֹ לְחַנֵּק אֶת
 18 הָאִימָה מִפְּנֵי הַעֲתִיד? מִנֵּי־ן שְׂאֵבוּ הַיְהוּדִים אֶת הַכּוּחַ
 לְהַבִּיט בְּךָ בְּעֵינָיו שֶׁל הַמְּלֵאךְ הַמְּשֻׁחֵית?!

19 פְּגִשְׁנוּ גַּם בְּאֲנָשֵׁי הַיּוֹדְנָרָאט, רָאשֵׁי הַקְּהֵל, אֲמִלְלִים אֲשֶׁר
 בִּידֵם הַפְּקְדוֹ חַיִּי אַחִיהֶם וְאַחִיוֹתֵיהֶם מִבְּלִי יִכְלַת
 20 לְהוֹשִׁיעֵם: שׁוֹב הַטֵּל עֲלֵיהֶם לְאַרְגֵּן טְרַנְסְפוֹרְט שֶׁל
 אֲנָשִׁים, וּמְנוּעֵי הַמְּשָׁאִיֹּת כְּבָר רַעְמוּ בְּכַפֵּר הַמְּרַבּוֹזִית:
 21 בְּדַחֲפוֹת וּצְעָקוֹת נִדְחָקוּ אִמָּהוֹת וְיִלְדֵיהֶן, קִשְׁיִשִׁים
 וּמְשַׁעֲנוֹתֵיהֶם בִּידֵיהֶם, חוֹלִים וְנָכִים וְתִשׁוּשִׁים אֶל פִּיהָ
 22 הַפְּעוּר שֶׁל הַמְּשָׁאִית, וּבְעֵינָיו כָּלֵם אִימָה מְסִיטָת: בְּדַרְכָּן
 אֶל תַּחֲנַת הַרְכַּבַּת הַסְּמוּכָה, הוֹתִירוּ אַחֲרֵיהֶן הַמְּשָׁאִיֹּת
 זְעָקָה אֲלֻמַּת מֵהוֹלָה בְּעֵשֶׂן שְׁחֹר, וַיִּדְעָה וְדָאִית כּוֹאֶבֶת,
 כִּי גַם מִחֹר וְגַם מִחֲרָתִים יַחֲזוֹר מַחֲזָה זֶה עַל עֲצָמוֹ, עַד
 נְשִׁימָתוֹ הָאֲחֲרוֹנָה שֶׁל הַגִּטּוֹ:

- 23 החזרה אל רחובה הראשי של העיר, על המונה ושאוניה
ומסחרה וצחוקה, העבירה אותי באחת מעולם לעולם:
- 24 גדר דקיקה וכמה שערים הפרידו בין עולמות כה שונים:
- 25 מה יודעים דרי העולם האחד על שכניהם שבועולם
האחר? ואם אספר - היקשיבו? ואם יקשיבו - היוכלו
להאמין? ואם יאמינו - האם לא ינסו להסביר או לטהר
את מצפונם בטעמים שונים ומשנים? וכשישאלוני למה
ארע ליהודים כל זאת - מה אשוב?

פרק ג

החשך הפרוש על הכל

- 1 נכתב על דף קרוע שנמצא בין שתי מטות עץ:
- 2 3 גִּרְטָרוּד שָׁמִי: הֲרֵבָה גִּרְטָרוּד הָיוּ בְּעִירָנוּ, אִךְ בְּצָרִיךְ
- 4 הָאָרֶץ וְהַקֶּר הָיָה אֵין עוֹד גִּרְטָרוּד מִלְּבַדִּי: יֵשׁ כְּאֵן
- אֲנוּשָׁקָה שְׁבָאָה מֵאוּקְרַאיִנָּה וְגִיטֵל מְפּוֹלִין, הֵלֵנָּה
- מִגְרַמְנִיָּה וְגִרְאֲצִיָּה מִיּוֹן, וְעוֹד שׁוֹרָה אֲרֵכָה שֶׁל מִי שֶׁהָיוּ
- 5 פֶּעַם נָשִׁים: אֵיזָה מִגְנֹט נֹרָא וּבִלְתִּי מוּחָשׁ שָׂאב אוֹתָנוּ
- מִכָּל קִצְוֵי הַיִּבְשֶׁת לְכָאן, וְיִצֵּק אֶת בְּלָנוּ בְּדַמוֹת אַחַת:
- 6 קִבְּקִבִּים שֶׁל עֵץ וְשִׁמְלַת בַּד גַּם, שְׁמִיכָה אַחַת לְכִסּוֹת
- אֶת גּוּפָנוּ בְּקוֹר שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ רַחֵם, וְגַם קִעְרָה שֶׁל פַּח וְכַף
- שְׁמֵעוּלָם לֹא הָיָה בָּהֶן כְּדֵי לְהַשְׁבִּיעַ אֶת הָרֶעִב הַמְּנַקֵּר
- 7 בְּלֹא הָרֶף: הָעֶבֶר הוֹלֵךְ וּמִטְשֵׁטֵשׁ וּבִמְקוֹמוֹ בָּאִים רַק
- הַהוּוֹה, הַיּוֹם, הַשָּׁעָה, הָרִגַע, מְכוֹנַת הַתְּפִירָה, מִנַּת
- הַמָּרְק הַדְּלוּת, הַמְּסֻדָּר שֶׁבוּ מִתְמוֹטְטוֹת אַחְדוֹת מֵאֲתָנוּ
- וְאַחֲרוֹת נִשְׁלָפוֹת מִן הַשׁוֹרָה וְנִעְלָמוֹת, כְּשֶׁהֵן מְלוּוֹת
- בְּצוּחוֹת וּבְכִלְבִּים, וְאִישׁ אֵינוּ יוֹדֵעַ אֵל אֵן:
- 8 9 הַהוּוֹה מְמַלֵּא אֶת כָּל הַיּוֹתָנוּ: עַל הָעֵתִיד אֵין אִישׁ מְדַבֵּר,
- 10 וּבִקְשֵׁי אֲזִכָּר אֶת הָעֶבֶר: הוּי, כְּמָה קִצְרֵי רֵאִי וְתַמִּימִים
- 11 הָיִינוּ: אֶת הַהֲצָעָה לְעֹזֵב אֶת הַמוֹלַדֶּת וְלַהֲגִיר אֶל הַמְּזֻרַח
- הַנֶּדַח דְּחִינוּ, מִן הַכְּתוּבוֹת "אֵין כְּנִיסָה לְיִהוּדִים"
- הַתְּעַלְמָנוּ, וְאֵת אֲזִינוּ אֶטְמָנוּ מִלְּשִׁמְעַ אֶת נְאוּמֵי

השטנה, שהרי רק מלים היו, ומה כבר יכולות מלים
 לעשות? בכל מאדנו רצינו להאמין, שאם רק נכפף
 קומה לזמן קט, תעבר הסופה ואיננה: גם לאחר הלילה
 שבו נשרפו בתי הפנסת, והרחובות הוצפו בבדלח
 הזכוכיות המנפצות, המשכנו לקוות לטוב, שהרי רע
 יותר כבר לא יוכל להיות, וכלנו אחרי הפל בני תרבות
 אנחנו:

15 14 אוי לו לשוטה העור, שלא ידע מה צופן העתיד: היה זה
 16 יום ששי בערב: ישבנו בסלון, ומנפרד, אבי הנכה בכסא
 גלגלים, הצטרף לשירת המקהלה שהשמעה ברדיו:
 17 לפתע נפרצה הדלת והם נכנסו, שחרי בגד ומצחצחי
 18 מגף: את אבא דחפו לחדר הסמוך ועלינו צו לארזו
 19 מוודה בתוך עשר דקות: "אתן יוצאות למקום מוגן
 20 ובטוח", אמרו, "מהר, מהר!": ולאחר מכן רק תמונות
 21 חטופות וקולות מקטעים: יריה בודדת, מבטיהם
 החלולים של השכנים, כבר העיר הקפואה, זעקת
 הפרדה של אמא, המשאית המצחינה, הרפבת שאין בה
 טפת אויר לנשימה, הצריף הארץ שרק מטות עץ בו,
 והקאפו חמוצת הפנים:

22 את שערותינו גלחו בשהכנסנו לצריף, ובמקום הכוכב
 23 הצהב המששה, צרבו על ידינו מספר כחל: ומאותו רגע
 רק לתפר ולתפר, מבקר עד ערב, ללא מנוח, יום אחר
 יום, פובעים, מעילים, חלצות ומכנסים שיתאימו למגף
 24 המצחצח: בתחלה עוד שאלתי "למה?". למה אני? למה

- 25 אֲנַחְנוּ? לָמָּה עֲבָשׁוּ? אֵךְ חֲדַלְתִּי מִלְשָׁאֵל: הַשְּׂאֵלָה
מִכְּאִיבָה יוֹתֵר בְּאֵין לָהּ תְּשׁוּבָה:
- 27 26 הַלֵּילָה יִקְחוּ אֶת בְּלָנּוּ לְמָקוֹם אַחֵר: כֶּךָ סִפְרָה הַקְּאֵפוֹ,
28 וְלֹא הוֹסִיפָה דְבַר, אֵךְ פָּנֶיָה קָדְרוּ: אֲנִי כּוֹתֶבֶת כָּל זֹאת
29 עַל דֶּף הַנִּיר: וְאִם יִמְצָא אוֹתוֹ אִי פֶעַם בֶּן אָנוּשׁ, אוֹלֵי
יִהְיֶה בְּכוֹחוֹ לְשָׂאֵל עַל מָה שָּׂלָא

פרק ד

אל מול פני התהום

- 1 מלותיו האחרונות של יַעֲקֹב דָּוִד בֶּן יוֹאֵל עָבִי הָלוּי:
- 2 אַרְבַּע פְּעָמִים נוֹלַדְתִּי וּפְעַם אַחַת כָּבַר מָתִי: לְרֵאשׁוֹנָה
- 3 נוֹלַדְתִּי לְקוֹל מִצְהָלוֹת הוֹרֵי וּשְׁמוֹנֵת אַחֵי וְאַחִיוֹתַי
- 4 כְּשֶׁבִאתִי לְעוֹלָם בְּעִזְרַת יי' יִתְבָּרַךְ לִפְנֵי כַּעֲשָׂרִים וְחֲמִשׁ
- 5 שָׁנָה: שְׁלֹשׁ פְּעָמִים נוֹסְפוֹת נוֹלַדְתִּי בְּעֶשֶׂר הַשָּׁנִים
- 6 הָאֲחֵרוֹנוֹת, וּבָהֵן גַּם מָתִי כָּבַר פְּעַם אַחַת: אַחֲרֵי הַמּוֹת
- 7 הַהוּא לֹא יַפְחִיד אוֹתִי עוֹד שׁוּם מוֹת:
- 8 בַּשְּׁנִיָּה נוֹלַדְתִּי בְּלֵיל הַסְּלֻקְצִיָּה, כְּשֶׁאֲסַפּוּ אוֹתֵנוּ, כָּל
- 9 הַגְּבָרִים שְׁבַעֲיָרָה, אֵל הַכֶּפֶר הַמְּרַפְּזִית: הַכּוֹכָבִים
- 10 נִסְתַּלְקוּ לָהֶם וְרַק הַטְּלָאִי הִצָּהֵב הַבְּלִיחַ בַּחֲשֻׁכָּה:
- 11 נִדְרַשְׁנוּ לְהִסְתַּדֵּר בְּשׁוֹרָה אַרְבָּה וּלְחַשֵּׁף אֶת פְּלֶג גּוֹפְנוֹ
- 12 הָעֲלִיוֹן: בְּזֶה אַחַר זֶה עִבְרָנוּ לְאוֹרָה שֶׁל מְנוֹרַת שֶׁמֶן בְּהָה
- 13 לְיַד שֶׁטֶן לְבוֹשׁ שְׁחוֹרִים, שֶׁהוֹרָה בְּתַנוּעַת יָד לְיָמִין אוֹ
- 14 לְשִׁמְאֵל: מִיַּד הַבְּנָתִי כִּי לְצַד זֶה נִשְׁלַחִים הַחֲזֻקִים
- 15 וְהַחֲסוֹנִים וּלְשֵׁם הַקְּטָנִים וְהַזְּקֵנִים: בְּמַהֲירוֹת מְלֵאתִי אֶת
- 16 נְעֻלֵי בְּעֶפֶר וְכֹף גְּבִהַתִּי בְּכַמָּה סְנַטִּימְטְרִים, נִפְחַתִּי אֶת
- 17 חֲזִי וְאֵף צַעֲדַתִּי עַל בְּהוֹנוֹתַי בְּעֶבְרֵי לְיָדוֹ; נִשְׁלַחְתִּי עִם
- 18 הַחֲסוֹנִים: מֵאַחַר יוֹתֵר שָׁמַעְנוּ אֶת הַיְרִיּוֹת וַיִּדְעָתִי כִּי חַיִּי
- 19 נִתְּנוּ לִי בְּמַתְנָה. יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ:

- 13 בְּשְׁלִישִׁית נולדתי פֶּאֶשֶׁר נִלְקַחוּ אֵלַי מֵאֲתָנוּ לְעֶד לִפְנֵי
- 14 הַצָּבָא בְּשָׂדוֹת הַמְּלַחְמָה: הִשְׁטַח נִתְמַלֵּא בְּמוֹקְשִׁים רַבִּים
- 15 וְאָנוּ הָיינו כְּחֹמֶה חַיָּה לִפְנֵי הַמַּחְנֶה: בְּכָל יוֹם וַיּוֹם
- הִתְמַעֵט מִסְפָּרֵנוּ כְּשֶׁאָנוּ מוֹתֵירִים אַחֲרֵינוּ חֲבָרִים שְׂסוּעִים
- 16 לְמֵאֵבֶל עוֹף הַשָּׁמַיִם וְחַיּוֹת הַיַּעַר: שְׁבָעִים וּשְׁמוֹנֶה מֵאֲתָנוּ
- 17 שָׂרְדוּ אֶת הַמַּסָּע: חֲשֵׁתִי כִי נוֹלְדָנוּ מִתְדַשׁ כְּשֶׁהִגַּעְנוּ בְּסוֹף
- הַיּוֹם אֶל הַמִּתְבֵּן שָׁבוּ זְכִינוּ לְמִנַּת הַמָּרְק הַדְּלִיל הַיּוֹמִי.
- בְּרוּךְ יי יוֹם | יוֹם:
- 19 18 בְּרַבִּיעִית נולדתי עוֹד בְּאוֹתוֹ לַיְלָה: יֵצְאֵתִי לְרַגַע מִן
- הַמִּתְבֵּן אֶל הַחֶצֶר הָאֲחֹרֵית, וְעוֹד הַסְּפַקְתִּי לְרֹאוֹת אֶת
- 20 הַגִּפְרוֹר הַנֶּצֶת וְאֵת הַחַיִּיךְ הַמְחַלֵּיא שֶׁל הַמְצִיָּה: הַחֹמֶה
- 21 הַחַיָּה עֲשֵׂתָה אֶת שְׁלָה וְשׁוֹב אֵין בָּהּ צַרְךְ: הַמִּתְבֵּן הָעֹלָה
- בְּאֵשׁ וְכָל חֲבָרֵי עָלוּ עַל הַמוֹקֵד הַשְּׂמִימָה, קָרְבֵּן עוֹלָה
- לְאֱלֹהִים יִתְבַּרְךְ:
- 22 מִי שְׁנוֹלֵד אַרְבַּע פְּעָמִים לֹא יָמוֹת פְּעַם אַחַת בְּלִבָּד:
- 23 מוֹתִי בָּא עָלַי לְאַחַר שְׁבַרְחָתִי מִמְּקוֹם הַשְּׂרָפָה, נִתְפַּסְתִּי
- בְּיַדִּי מִקוֹמַיִם וְצַרְפְּתִי אֶל רַכְבָּת שְׂיִצְאָה אֶל הָעֲבוּדָה
- 24 הַמְּשַׁחֲרֶרֶת: תִּזְמַרְתְּ קִבְלָה אֶת פְּנֵינוּ וְכַלְנוּ הוֹבְלָנוּ, סִבּוֹן
- 25 וּמִגָּבַת בְּיַדֵּינוּ, לְשִׁטֵּף אֶת גּוֹפְנוּ הַמְּיוּזָע: רֵיחַ שֶׁל בֶּשֶׂר
- שָׂרוּף הִטְרִיף אֶת חוּשֵׁינוּ, הַסִּבּוֹן בְּעַר בְּיַדֵּינוּ, וְהַתִּזְמַרְתְּ
- 26 מִנְּגִנָּה: בְּרַחֲמֵי הָאֵל עָלַי, נִשְׁלַפְתִּי בְּרַגַע הָאֲחֵרוֹן מִן
- הַשׁוּרָה וְלֹא הִצְטַרְפְּתִי אֶל הַהִמּוֹנִים הָעֲרָמִים שֶׁנִּדְחִפוּ
- 27 אֶל הַחֹדֵר בְּפִרְאוֹת: הַדְּלֵת נִטְרָקָה בְּרַעַשׁ אֲדִירִים וּמִן
- הַחֹדֵר בָּקַע קוֹל אֲשֶׁר הִשְׁפָּה אֵינְנָה יוֹדַעַת לְתֹארוֹ:
- 28 שְׂרִיקַת זְרִימָתוֹ שֶׁל גּוֹ צוֹרַח לוֹתָהּ בְּבִלְוִל שֶׁל "שִׁמְעֵ
- יִשְׂרָאֵל" וְ"מֵאֲמַעֲלַע", "יי אֱלֹהֵינוּ" וְ"מִדְּרָה מֵאֵ", "יי

- 29 אֶחָד"ו"טֹאטְעֵלֶע", צוֹחוֹת דּוֹעֲכוֹת וְשׁוֹקטוֹת וְקוֹל דְּמָמָה
דָּקָה: כָּאֵן הִתְחִיל תּוֹפְקִידִי: לְסַלֵּק אֶת הַגּוֹפּוֹת, לַעֲקוֹר
- 30 אֶת שְׁנֵי הַזְּהָב, לְדַחֵס אֶת הַמֵּתִים אֶל פִּי הַתְּנּוּרָה:
כְּשֶׁעָקַרְתִּי אֶת שְׁנֵי שָׁל אַחִי לִיִּזְרָה, שְׁלֹא רָאִיתִיו כְּמָה
- 31 שְׁנַיִם, מֵת לְבִי בְּקִרְבִּי גּוֹפֵי הַמְּשִׁיד לְחַיּוֹת, וְאֲנִי מֵת
מְהֵלֶךְ. יִי נָתַן לִי חַיִּים וְיִי כָּבֵד לְקַחֵס, יְהִי שֵׁם יְיָ מְבָרָךְ:
כְּמָה עֵמֶל רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם כְּדִי שְׁנֹאבֵד אֶת אֲמוּנָתֵנוּ בּוֹ,
- אֲדָּךְ עַל אִפּוֹ וְעַל חֲמָתוֹ לֹא עֲשִׂינוּ זֹאת:
- 32 כְּשִׂאמוֹת בְּפִעֵם הַנוֹסֶפֶת, אֶל תִּקְרְעוּ עָלַי וְאֶל תִּתְאַבְּלוּ,
- 33 שְׂאִין מוֹת אַחַר מוֹת: אֶל תְּהִינּוּ גַם לְשֹׂאֵל לְמָה. מֵה
שְׁלֹא עֲשִׂיתִי אֲנִי אֶל יַעֲשׂוּ אַחֵרִים בְּגִלְלִי:

פרק ה

בַּת קוֹל מְרַחֶפֶת וְאוֹמֶרֶת

[את הפרק כולו יש לקרוא במנגינת "איכה", להוציא הפסקה האחרונה.]

- 1 בַּת-קוֹל מְשֻׁמֵּים מְרַחֶפֶת וְאוֹמֶרֶת עַל-אֱלֹה אֲנִי בּוֹכִיָּה:
- 2 עַל-הוֹרִיָּה שֶׁל-גְּרִטְרוּד שֶׁנִּקְרְעוּ זֶה-מִזֶּה בַּפְּרָאוֹת
- 3 קהל: עַל-אֱלֹה אֲנִי בּוֹכִיָּה:
עַל-גְּרִטְרוּד וְאֲנוּשָׁקָה וְגִיטָל וְהַלְנָה וְגִדְאֲצִיָּה, שֶׁפָּלָה כּוֹחַן
- 4 בַּמַּחֲנוֹת הָעֲבוּדָה קהל: עַל-אֱלֹה אֲנִי בּוֹכִיָּה:
עַל-אֲנָשֵׁי הַיּוֹדְנֵרֵאט וְעַל-הַקֶּאפּוֹ הַיְהוּדִיָּה שֶׁנִּדְרָשׁוּ
- 5 לְמִלֵּא תִפְקִיד שְׂאִין אָדָם יָכוֹל לְמִלֵּא קהל: עַל-אֱלֹה אֲנִי בּוֹכִיָּה:
עַל-יַעֲקֹב-דָּוִד בֶּן-יִוָּאֵל-עֲבִי הַלְוִי שֶׁמַּת פְּעָמִים וְנוֹלָד
- 6 אַרְבַּע קהל: עַל-אֱלֹה אֲנִי בּוֹכִיָּה:
עַל-תְּשַׁע-מֵאוֹת עֶשְׂרִים-וּשְׁנַיִם חֲבֵרָיו שֶׁעָלוּ הַשְּׂמִימָה
- 7 בַּשְּׂדוֹת הַמּוֹקְשִׁים קהל: עַל-אֱלֹה אֲנִי בּוֹכִיָּה:
עַל-שִׁבְעִים וְשִׁבְעָה הַנְּצוּלִים שֶׁאֶפְרַם עֲבֹר בַּמַּתָּבָן
- 8 קהל: עַל-אֱלֹה אֲנִי בּוֹכִיָּה:
עַל-לֵיזָר שֶׁאֵף בַּמְזוּזִיעִים שֶׁבַחְלוּמֹתָיו לֹא רָאָה אֶת-
- 9 אָחִיו עוֹקֵר אֶת-שְׁנֵי הַזָּהָב מִגּוֹפָתוֹ קהל: עַל-אֱלֹה אֲנִי בּוֹכִיָּה:
עַל-אֱלֹה אֲנִי בּוֹכִיָּה וְעַל הַמִּלְיוֹנִים הַדְּחוּקִים בַּגִּטָּאוֹת
- 10 וּבַמַּחֲנוֹת הַמַּעֲבָר: עַל-הַמְשׁוּטָטִים בַּיַּעֲרוֹת וְעַל-
הַמְסֻתְרִים בַּמְרַתְפִּים וּבַכּוֹכִים עַל-מִי שֶׁמַּצָּא מְקַלְט

- 11 בְּחִיק דַּת־אַחֲרַת אוֹ אֲבָד אֶת־אֱלֹהֵיוּ: עַל־מִי שָׁנַתָּן
 לְנִסּוּיִים בְּיַד־חַיֵּית־טָרֶף שֵׁשׁם רוּפֵא וּמִדְּעוֹן נִקְרָא עֲלֵיהֶן:
 12 עַל־מִי שָׁמַת בְּרָעַב וּבְצָמָא נִחַנְק לַמּוֹת בְּרַפְּבַת מִשָּׂא אוֹ
 13 בַּתָּאֵי הַגָּזִים נוֹרָה נִקְבַּר חֵי אוֹ נִשְׁרָף: עַל־מִי שֶׁהוֹצֵא
 לְהוֹרֵג בַּתְּלִיָּה לַמַּעַן יֵרָאוּ וַיִּירָאוּ עַל־מִקְדָּשֵׁי שֵׁם־שָׁמַיִם
 וְשֵׁם יִשְׂרָאֵל שֶׁסָּרְבוּ לְהַכְנִיעַ וּנְלַחְמוּ עַד־מוֹת עַל־מִי
 14 שֶׁאֲבָד אֶת־בֵּיתוֹ וּכְבוֹדוֹ וְתַקּוּתוֹ: עַל־מִי שֶׁנּוֹתַר בַּחַיִּים
 לַחַיִּית אֶת־הַזְּעָה מִחֲדָשׁ יוֹם | יוֹם וְרָגַע | רָגַע:
 15 עַל־אֱלֹהִי אֲנִי בּוֹכִיָּה עַל־עוֹלָלִים שְׁלֵא לַמְדוֹ לְהַגּוֹת
 "אֵמָא" עַל־יְלָדִים וַיְלָדוֹת שֶׁנִּעְוָרִיהֶם נִגְזְלוּ מֵהֶם וְהֵם
 16 קָמְלוּ טָרֶם פְּרִיחָה: עַל־עֲלָמִים וְעֲלָמוֹת שְׁלֵא נִתְבָּרְכוּ
 מִתַּחַת לַחֲפָה עַל־זִקְנִים שְׁלֵא זָכוּ לְשִׁיבָה שְׁל־חֶסֶד:
 17 עַל־הַתְּזַמּוּרוֹת וְעַל־הַמּוֹזִיקָה וְעַל־כָּל־יְפֵי הָעוֹלָם
 שֶׁאֲבָדָה לוֹ צְבָעוֹנֵיָתוֹ וּכְלוּ רַק־חֹם וְאֶפֶר וְשָׁחַר
 עַל־כָּל־אֱלֹהִי אֲנִי בּוֹכִיָּה:
 18 כַּמָּה הִתְחַבְּטֵתִי לַפְּנֵי הַפְּרָגוֹד לַפְּנֵי חֲנוּן וְרַחוּם רַב־חֶסֶד
 19 וְאַמַּת, בְּקִשְׁתִּי וְהִתְחַנַּנְתִּי וְרַצִּיתִי לְהַבִּין: הָאֵם נוֹדַע
 הַדְּבָר בְּמְרוֹמִים? הַכֶּךְ גָּזַר אֵל מְלֵא רַחֲמִים? זוֹ אֵמָה וְזוֹ
 20 שְׂכָרָה? וְהֵנָּה, אֵין קוֹל וְאֵין עוֹנָה, רַק דְּמָמָה זְעוּפָה: יוֹשֵׁב
 21 22 בְּסִתֵּר עֲלִיּוֹן וּבְצֵל הַדְּמָמָה יִתְלוֹנֵן: עַמְקִים וְנִסְתָּרִים
 וְנוֹרָאִים הֵם הַדְּבָרִים; אִישׁ לֹא יְבִינֵם, גַּם לֹא בְּנוֹת קוֹל
 מִשָּׁמַיִם:

פרק 1

עוד יהי אור

1 שָׁב וְאָמַר כּוֹתֵב דְּבָרֵי הַיָּמִים:
 2 בְּפִאֲתֵי הַלַּיְלָה נִכְרוּ נְגוּהוֹת רֵאשׁוֹנִים שֶׁל קֶרְנֵי הַשְּׁחַר:
 3 אֱלוֹ הַאִירוֹ עַל שְׂרִידֵי אָדָם בְּבִגְדֵי פָּסִים שֶׁבָּחוּ עַל
 4 סְבִיבוֹתֵיהֶם בְּעֵינַיִם מֵתוֹת: כָּבֵד שִׁכְחוּ אִיךָ לְשִׁמַּח וְגוֹפֶם
 5 דָּחָה אֶת הָאֶכָּל שֶׁהֵצֵעַ לָהֶם: דְּחַפּוּרִים סָלְקוּ אֶל בּוֹרוֹת
 עֵנָק אֶלְפֵי גּוֹיּוֹת עֲרֻמוֹת וְדַקִּיקוֹת, שֶׁנִּפְּלוּ זֶה עַל גְּבִי זֶה
 בְּרַפְיוֹן אֵיבָרִים:
 6 בְּמַחֲנוֹת שֶׁל עֲקוּרִים סָבְבוּ פּוֹרוֹת שֶׁל נְחִילֵי אָדָם, כְּשֶׁהֵם
 מְחַפְּשִׁים נוֹאָשׁוֹת אֶת בְּנֵי מִשְׁפְּחוֹתֵיהֶם, וְהָרִי הֵם פּוֹחֲדִים
 7 לְקוֹת פֶּן תִּכְזֹב תַּקּוּתָם: אִמְלָלִים שֶׁנִּסּוּ לָשׁוּב אֶל
 בְּתִיָּהֶם מֵצִאוּ בָּהֶם גַּם שְׂכָנִים עוֹיְנִים, וְלֹא פָּעַם נִצְּלוּ רַק
 8 בְּנֵס מֵהֶרֶג אַחַר הֶרֶג: אֲנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ אוֹ אֲשֶׁר
 בִּקְשׁוּ לֹא לָדַעַת, אֲשֶׁר סָרְבוּ לְהֶאֱמִין אוֹ אֲשֶׁר אָסְרוּ
 לְהֶאֱמִין, עֲמָדוֹ בְּעֵינַיִם קְרוּעוֹת וְלֹא יָדְעוּ לְאֵן יִפְּנוּ אֶת
 מִבְּטָם וְכִיצַד יִטְהָרוּ אֶת מַצְפוֹנָם:
 9 אֵךְ אֵט אֵט שָׁבוּ אֲנָשִׁים לְבִתֵּיהֶם וּבְנֵי מִשְׁפָּחָה הִתְאַחְדּוּ;
 10 אֲנָשִׁים שָׁבוּ וּנְשָׂאוּ וִילָדִים נוֹלְדוּ: גְּלִים אַחַר גְּלִים שִׁטְפוּ
 הַנְּצוּלִים אֶל הַמְזֻרָת, מְדִינָה גְּאָה קָמָה וּמִרְבְּזֵי יְהוּדוֹת
 11 פּוֹרְחִים בְּרַחְבֵי תֵּבֵל: רַכְבוֹת שׁוּב נוֹסְעוֹת אֶל אֲתָרֵי

12 הנפש ותזמורות צוהלות בכל קצוי הארץ: ומי יודע,
 אולי כך בקשו מן השמים שתמצא לאבלים ולסובלים
 נחמת מה:

13 גלויי גבורה של עני הנפש העלו על נס ו"קדיש" נאמר
 על המתים, ספרי זכרונות נכתבו ואנדדטאות הוקמו,
 ולאבלים נמצא סוף סוף מקום לבכות בו את מתייהם:
 14 פושעים באו על ענשם, נבי גוף או נפש זכו לעזרה, אך
 בכל אלה לא היה כדי לכבל את מלאך החלומות,
 הממשיך להבעית את הנצולים לילה אחר לילה, ולא
 כדי להשתיק את קול המצפון, המנקר ותובע הסבר
 15 לרשעות השטנית ולאטימות הלב: ושלל השאלות –
 רבנו של עולם, למה? למה? למה דוקא אנחנו? למה
 דוקא הם? למה עכשו? למה כך? – נותרו תלויות בחללו
 של עולם, מרחפות מעל כל מעשי אנוש, ומענה – אין:

16 ימים יגידו מה למדנו; רק הזמן יגלה אם הקשבנו באמת
 לקולו של דם הנרצחים הצועק אלינו מן האדמה:

17 אל תתאבלו יותר מדי, אך אל תשקעו בשכחה
 של אדישות; אל תניחו לימי החשך שישובו,

כבו וגם מחו את הדמעה; אל תמחלו

ואל תסלחו, אל תנסו להבין;

למדו לחיות ללא מענה:

18 בדמינו חיו!

יִזְכֹּר לַיּוֹם הַזֵּכֶר וְלַשּׂוֹאָה וְלַמָּרָד

בְּזֵכֶר אֶת אֲחִינוּ וְאֶת אֲחִיוֹתֵינוּ,
אֶת בְּתֵי הָעִיר וְאֶת בְּתֵי הַכֶּפֶר,
אֶת רְחוֹבוֹת הָעִירָה שְׂסָאֲנוּ כְּנִהְרוֹת
וְאֶת הַפְּנֵדֶק הַבוֹדֵד עָלֵי אֲרֶח:
אֶת הַיִּשְׁיֵשׁ בְּקִלְסֹתָר פָּנְיוֹ,
אֶת הָאֵם בְּסוּדְרָה,
אֶת הַנְּעֵרָה בְּצַמּוֹתֶיהָ,
אֶת הַטֶּף;
אֶת אֲלָפֵי קְהֵלוֹת יִשְׂרָאֵל
עַל מְשַׁפְּחוֹת הָאָדָם,
אֶת פֶּלַעַת הַיְהוּדִים
אֲשֶׁר הִכְרַעָה לְטַבַּח עַל אֲדַמַּת אִירוּפָּה
מִיַּדֵי הַכּוֹרֶת הַנְּאֲצִי;
אֶת הָאִישׁ שֶׁזָּעַק פְּתָאֵם
וּבְזַעֲקוֹ מֵת;
אֶת הָאִשָּׁה שֶׁחֲבָקָה תִּינוּקָה אֶל לִבָּהּ
וְזָרְעוֹתֶיהָ צָנְחוּ;
אֶת הַתִּינוּק שֶׁאֲצַבְעוֹתָיו מְגַשְׁשׁוֹת אֶל פֶּטְמַת הָאֵם
וְהִיא כְּחֵלֶה וְצוֹנְנֶת;

אֶת הַרְגָּלִים,
 אֶת הַרְגָּלִים שֶׁבָקְשׁוּ מִפְּלֹט
 וְלֹא הָיָה מָנוֹס עוֹד;
 וְאֵת שֶׁקֶפְצוּ יְדֵיהֶם לְאֶגְרֹף
 הָאֶגְרֹף שֶׁחָפֵן אֶת הַבְּרֹזֶל,
 הַבְּרֹזֶל שֶׁהָיָה לְנֶשֶׁק הַחֲזוֹן,
 הַיְאֹוֶשׁ וְהַמְרֹד,
 וְהֵם בְּרֵי הַלֵּבָב
 וְהֵם פְּקוּחֵי הָעֵינַיִם
 וְהֵם שֶׁהִשְׁלִיכוּ נַפְשָׁם מִנְּגֹד
 וַיָּדָם קֶצֶרָה מִלְהוֹשִׁיעַ;
 נִזְכָּר אֶת הַיּוֹם,
 אֶת הַיּוֹם בְּצַהֲרֵיו, אֶת הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁעֲלָתָהּ
 עַל מוֹקֵד הַדָּמִים,
 אֶת הַשָּׁמַיִם שֶׁעָמְדוּ גְבוּהִים וּמַחְרִישִׁים;
 נִזְכָּר אֶת תְּלֵי הָאֶפֶר
 אֲשֶׁר מִתַּחַת לַגְּנִיזִים הַפּוֹרְחִים.
 יִזְכָּר הַחַי אֶת מֵתָיו
 כִּי הִנֵּה הֵם מִנְּגֹד לָנוּ
 הִנֵּה נִבְטוּת עֵינֵיהֶם סְבִיב־סְבִיב
 וְאֵל דָּמֵי, אֵל דָּמֵי לָנוּ,
 עַדֵי יִהְיוּ חַיֵּינוּ רְאוּיִים לְזִכְרָם.

אֵל מְלֵא רַחֲמִים שׁוֹכֵן בְּמְרוֹמִים. הַמְצֵא מְנוּחָה נְכוֹנָה
 תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה. בְּמַעְלוֹת קְדוּשִׁים וּטְהוּרִים כְּזֹהַר הַרְקִיעַ
 מְזַהְרִים אֶת נַשְׁמוֹת כָּל אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּטְבְּחוּ בַשּׁוֹאָה,
 אֲנָשִׁים נָשִׁים וְטָף, שֶׁנִּחְנְקוּ וְשֶׁנִּשְׂרְפוּ וְשֶׁנִּהְרְגוּ, שֶׁמָּסְרוּ אֶת
 נַפְשָׁם עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם, בְּגֵן עֵדֶן תְּהֵא מְנוּחָתָם. אָנָּה בַּעַל
 הַרְחָמִים, הַסְתִּירָם בְּסִתְרֵךְ כַּנְּפִיךָ לְעוֹלָמִים, וַצֹּרֵר בְּצִוּוֹר
 הַחַיִּים אֶת נַשְׁמוֹתֵיהֶם, יְיָ הוּא נִחַלְתָּם, וַיְנוּחוּ בְשָׁלוֹם עַל
 מִשְׁכַּבּוֹתֵיהֶם. וְנֹאמֵר אָמֵן.

קְדִישׁ יְתוּם

תִּגְדֹּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא,
 בְּעֻלְמָא דִּי בְרָא כְרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיף מַלְכוּתָהּ.
 בְּחַיִּיכוּן וּבִיּוֹמֵיכוּן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל
 בְּעַגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב, וְאִמְרוּ אָמֵן:
 יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעַלְמֵי עֻלְמָיָא:
 תִּבְרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא
 וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלַּל שְׁמֵהּ דְקַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא.
 לְעֵלְא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא
 תִּשְׁבַּחְתָּא וְנַחֲמָתָא דְאִמְרֵן בְּעֻלְמָא, וְאִמְרוּ אָמֵן:
 יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמָיָא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל,
 וְאִמְרוּ אָמֵן:
 עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל
 יִשְׂרָאֵל, וְאִמְרוּ אָמֵן:

אונדזער שטעטל ברענט

ס'ברענט! ברידערלעך, ס'ברענט!
 אוי אונדזער אָרעם שטעטל נעבעך ברענט!
 ביזע ווינטן מיט ירגזון
 רייסן, ברעכן און צעבלאָזן
 שטאַרקער נאָך די ווילדע פֿלאַמען,
 אַלץ אַרום שוין ברענט!
 און איר שטייט און קוקט אַזוי זיך
 מיט פֿאַרלייגטע הענט,
 און איר שטייט און קוקט אַזוי זיך -
 אונדזער שטעטל ברענט!

עִירְתָנוּ בּוֹעֶרֶת

אַחִים, בְּעִירָה שְׂרָפָה,
 עִירְתָנוּ בּוֹעֶרֶת כְּלָה,
 בָּהּ רוּחוֹת שְׂחֹרוֹת יִסְעֵרוּ,
 לְהִבּוֹת-חֶרֶבֶן יִבְעֵרוּ,
 עִקְבוֹתֶיהָ לֹא נִשְׁאַרוּ,
 הִיא עוֹלָה בְּאֵשׁ,
 וְאַתֶּם חוֹבְקִים יְדֵים,
 בְּלִי הוֹשֵׁיט עֲזָרָה,
 בְּלִי כִבּוֹת אֶת אֲשֶׁה־הַלֵּב,
 אֵשׁ הָעִירָה.

אֲחִים, הַצִּילוּ, שְׂרָפָה!
 קְרוּבָה, חֵם וְחִלְיָה, הַשָּׁעָה,
 כִּי הִלְהֹבוֹת יִתְמִידוֹ,
 אֶת כְּלָנוּ פֹה יִשְׁמִידוֹ,
 רַק שְׂרִידֵי־קִירוֹת יַעֲיִדוֹ,
 מַה שְּׂפָה הָיָה.
 וְאַתֶּם חוֹבְקִים יָדַיִם,
 בְּלִי הוֹשִׁיט עֲזָרָה,
 בְּלִי כִבּוֹת אֶת אֲשֶׁר־הִלְהֵב,
 אֵשׁ הָעֵרָה.

אֲחִים, שְׂרָפָה, בְּעֵרָה!
 רַק בְּיַדְכֶם בְּלִבְדּוֹת הַיָּד הָעֲזָרָה.
 חֵישׁ הוֹשִׁיטוּ יָד אוֹהֶבֶת,
 וְהַצִּילוּ מִחַמּוֹת,
 בְּדַמְכֶם פָּבוּ שְׁלֵהֶבֶת,
 חֵישׁ פָּבוּ בְּדָם;
 מִרְחוֹק אֶל תַּעֲמִדוּ,
 כִּי הָאֵשׁ עוֹלָה,
 אֶל נָא תַחֲבֹקוּ יָדַיִם,
 הַשְׂרָפָה גְדוֹלָה!

זאָג ניט קיין מאָל

זאָג ניט קיין מאָל, אַז דו גייסט דעם לעצטן וועג,
 כאָטש הימלען בלייענע פֿאַרשטעלן בלויע טעג,
 קומען וועט נאָך אונדזער אויסגעבענקטע שעה,
 ס'וועט אַ פּויק טאָן אונדזער טראָט - מיר זיינען דאָ!
 פֿון גרינעם פֿאַלמענלאַנד ביז ווייטן לאַנד פון שניי,
 מיר קומען אָן מיט אונדזער פּיין, מיט אונדזער וויי,
 און וווּ געפֿאַלן ס'איז אַ שפּריץ פֿון אונדזער בלוט,
 שפּראַצן וועט דאָרט אונדזער גבורה, אונדזער מוט.
 ס'וועט די מאָרגנוון באַגילדן אונדז דעם היינט,
 און דער נעכטן וועט פֿאַרשווינדן מיטן פֿיינט
 נאָר אויב פֿאַרזאַמען וועט די זון אין דעם קאַיאָר -
 ווי אַ פֿאַראַל זאָל גיין דאָס ליד פון דור צו דור.
 דאָס ליד געשריבן איז מיט בלוט און ניט מיט בליי,
 ס'איז ניט קיין לידל פֿון אַ פֿויגל איוף דער פּריי,
 דאָס האָט אַ פֿאַלק צווישן פֿאַלנדיקע ווענט
 דאָס ליד געזונגען מיט נאַגאַנעס אין די הענט.
 טאָ זאָג ניט קיין מאָל, אַז דו גייסט דעם לעצטן וועג,
 כאָטש הימלען בלייענע פֿאַרשטעלן בלויע טעג,
 קומען וועט נאָך אונדזער אויסגעבענקטע שעה,
 ס'וועט אַ פּויק טאָן אונדזער טראָט - מיר זיינען דאָ!

אַל נָא תֹאמַר

אַל־נָא תֹאמַר: "הִנֵּה דַרְכֵי הָאֲחֵרוֹנָה
אֶת אֹר הַיּוֹם הַסִּתִּירוּ שְׁמִי הֶעֱנַנָה!"
זֶה יוֹם נִכְסְפָנוּ לּוֹ עוֹד יַעַל וַיָּבֹא
וּמִצְעָדָנוּ עוֹד יִרְעִים: אֲנַחְנוּ פֹה!

מֵאֲרֶץ־הַתְּמָר עַד יִרְכְּתֵי־כַפּוֹרִים
אֲנַחְנוּ פֹה - בְּמִכְאוּבוֹת וַיְסוּרִים,
וּבְאֶשֶׁר טִפְת־דָּמִינוּ שָׁם נִגְרָה
הֲלֹא יָנוּב עוֹד עַז־רוּחָנוּ בְּגִבּוֹרָה.

עַמּוּד־הַשַּׁחַר עַל יוֹמָנוּ אֹר יֵהֶל,
עִם הַצּוֹרֵר יַחַלְף תְּמוּלָנוּ כְּמוֹ צֵל,
אֶךְ אִם, תְּלִילָה, יֵאָחַר לְבוֹא הָאֹר -
כְּמוֹ סִסְמָה יֵהֵא הַשִּׁיר מְדוּר לְדוּר.

בְּכֶתֶב הַדָּם וְהַעוֹפֶרֶת הוּא נִכְתָּב,
הוּא לֹא שִׁירַת צְפוּר הַדְּרוֹר וְהַמְּרַחֵב,
כִּי בֵין קִירוֹת נוֹפְלִים שְׂרוּהוּ כָּל הָעַם,
יַחַדְיו שְׂרוּהוּ וְנֵאֱגָאִים בְּיָדָם.

עַל כֵּן אַל־נָא תֹאמַר: "דַּרְכֵי הָאֲחֵרוֹנָה
אֶת אֹר הַיּוֹם הַסִּתִּירוּ שְׁמִי הֶעֱנַנָה!"
זֶה יוֹם נִכְסְפָנוּ לּוֹ עוֹד יַעַל וַיָּבֹא
וּמִצְעָדָנוּ עוֹד יִרְעִים: אֲנַחְנוּ פֹה!

הַתְּקוּהָה

כָּל עוֹד בְּלִבְּךָ פְּנִימָה
נֶפֶשׁ יְהוּדֵי הוֹמָה
וּלְפָאֲתֵי מְזוּרַח קְדִימָה
עֵינַי לְצִיּוֹן צוֹפֶיה
עוֹד לֹא אֶבְדָּה תְּקוּתָנוּ
הַתְּקוּהָה בַּת שָׁנוֹת אֲלֵפִים
לְהִיּוֹת עִם חֶפְשֵׁי בְּאֲרָצְנוּ
אֶרֶץ צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם.

כנסת הרבנים, שהוקמה ב־1901 ומושבה בניו־יורק, היא אגודה בינלאומית של רבנים קונסרבטיביים. כנסת הרבנים פועלת לקידום היהדות הקונסרבטיבית ולטובת כלל ישראל; היא מפרסמת סידורים, חומשים וספרים אחרים; היא אחראית על ועד הלכה הנותן הדרכה הלכתית לתנועה הקונסרבטיבית. היא משרתת את הצרכים המקצועיים והאישיים של חבריה באמצעות פרסומים, כנסים, ותוכניות סעד וכמו כן אחראית על ועדת האיוש של התנועה. חברי כנסת הרבנים משרתים ברחבי העולם כרבני קהילות וקמפוסים, כמחנכים, כמדריכים רוחניים בבתי חולים ובצבא, כמורים ליהדות וכמנהלים של ארגונים קהילתיים.

The Rabbinical Assembly
3080 Broadway, New York, New York, 10027
Tel: 212-280-6000; Fax: 212-749-9166
Email: info@rabbinicalassembly.org www.rabassembly.org

מכון שכטר למדעי היהדות הוא מוסד להשכלה גבוהה שמטרתו לחקור, ללמד ולהנחיל את מדעי היהדות בגישה אקדמית, פתוחה, שוויונית ופלורליסטית, תוך שימת דגש על משמעותם ועל יישומם בחיים המודרניים. לשם כך מנהל מכון שכטר תוכנית מ"א רבת־חומית וחדשנית במדעי היהדות לקהל שוחרי הדעת בכלל ולציבור המחנכים בפרט, מעודד כתיבת מחקרים ופרסומם, מנהל מכוני מחקר יישומיים, ומקיים ימי עיון וכנסים.

בקמפוס של מכון שכטר שוכנות שלוש עמותות נוספות: בית המדרש לרבנים על שם שכטר, שמכשיר רבנים לתנועה הקונסרבטיבית בארץ ובעולם; קרן החינוך למען בתי ספר תל"י המנהלת תוכנית של חינוך יהודי ל־45,000 ילדים ביותר מ־250 בתי ספר וגני ילדים ממלכתיים; מדרשת ירושלים המקיימת רשת של בתי מדרש בארץ, רשת של בתי ספר וקהילות באוקראינה, וגם את נווה שכטר, מרכז לתרבות יהודית בשכונת נווה צדק בתל אביב.

מכון שכטר למדעי היהדות

רח' אברהם גרנות 4, ת"ד 16080, ירושלים 91160

טל': 074-780-0600; פקס: 02-679-0840

דואר אלקטרוני: books@schechter.ac.il

אתר אינטרנט: www.schechter.ac.il